

简明藏文史法

འགྲུབ་ལོ་རྒྱུས་ལོ་རྒྱུས་ལོ་རྒྱུས་ལོ་རྒྱུས་ལོ་རྒྱུས་

ལོ་རྒྱུས་ལོ་རྒྱུས་ལོ་རྒྱུས་ལོ་རྒྱུས་ལོ་རྒྱུས་

胡书津

云南民族出版社

胡书津

བོད་ཀྱི་བར་ཁྲིད་ཀྱི་ཡིག་པའི་ཆ་མ་

བཤད་ཀྱི་མཚམས་གཞི་གསལ་མ།

简明藏文文法(上册)

云南民族出版社

责任编辑：格桑卓玛

封面设计：蒋光年

书名汉文题字：周善甫

书名藏文题字：更登

简明藏文文法(上册)

胡书津编著

云南民族出版社出版、发行

(昆明市大观路39号)

西南民族学院印刷厂印刷

开本：850×1168 1/32 印张：7.625

1987年11月第1版 1987年11月第1次印刷

印数：1—4,500

前 言

藏族有着几千的年悠久历史，创造了灿烂的文化，已成为我国文化宝库中，不可缺少的一颗明珠。

藏语属汉藏语系藏缅语族藏语支。从1300余年前藏王松赞干布（སྤང་བཙན་སྐམ་པ་—650年）在西藏地方建立强大的吐蕃

王朝之日起，就制定了通行至今的藏文。藏文是藏语书面形式，用它著录而流传下来的文献典籍汪洋浩瀚，在漫长的岁月里，为缔造中华民族文化做出了出色的贡献。

藏文文法的研究也有着悠久的历史和大量的专门论著，《授记根本三十颂》（ལུང་དུ་སྟོན་པ་ཙ་བ་སུམ་ཅུ་པ）和《授记根本字性组织法》（ལུང་དུ་སྟོན་པ་རྟགས་ཀྱི་འཇུག་པ）均为吐蕃

普松赞干布的著名文臣、藏文创造者图弥三菩札（བྱ་མི་སམ་པ་རྟ་ཀྱི་པ་）所著^①

这两部文法经典著作构成了藏文传统文法体系。尔后，一千三百来年间，不少藏族学者，以图弥三菩札的这两部文法著作作为纲，加以注疏、诠释、扩充，取得辉煌成就，这是藏族人民聪明和智慧的结晶。解放后，在党的民族政策光辉照耀下，对传统文法的研究有了迅速发展和提高。

① 近年来国外有人对此说法提出怀疑，参见 G.Uray, On the Tibetan letters B and Wa (Acta, 1955) 及 R.A.Miller, Thom—mi Sambhota and His Grammatical Treaties (JAOS, 83期, 1963)

当今是两个C (Competition; Computer) 即竞争加电子计算机的时代,各门学科面临着一场革命变化和飞速发展的前景,藏学已成为学术领域中有显著地位的学科,现在国内外研究藏学,蔚成风气,其中也包括对藏文文法的研究,建立自己民族的语言理论和方法论的体系是迫不急待的。

藏文文法是学习藏语文的先行课。从语言文学专业来讲,它是一门专业课,从与其它专业课的关系来讲,它是一门基础课,它对于培养人们的文字表达能力,提高人们的阅读分析能力,提高人们的写作和翻译水平,都起着重要作用。

目前,广大藏区不少同志都在学习藏语文,有关民族院校相继开办了藏语文专业或开设了藏语文公共课,介绍有关藏文文法知识的藏文读物也不少。可是现在有一批同志虽具有一定的汉语文水平,但藏语文水平较低,直接阅读藏文还有一定困难。为了使这些同志,能借助汉语文工具加快学习藏语文,周围的同志希望我写本相应的(汉藏双解)的藏文文法读本,以满足这类读者之急需。我也想借此机会,把藏族语言情况介绍给其他民族的读者,丰富人们对我们藏族语言的了解,扩大人们的语言视野,推动民族语文研究的进一步发展,故不揣谫陋,承担下来。近年来,虽有同志们的不断鼓励和鞭策,但因多种原因,时行时辍,穷数年之功,几经修改,勉成斯编,交云南民族出版社出版,把它献给我亲爱的藏民族!献给我国民族文化教育事业!

这本册子是我多年教学的初步小结。为了使编写体例和内容,力求符合当今教学规律的要求,在编写过程中,参考了不少文法专著、教材和论文,总结了前人的经验,吸取了名家科学研究新成果。特别是我的老师——中央民族学院格桑居冕 (སྒྲལ་ལྷོ་མོ་)

འཕྲུལ་མཚན་) 教授,在继承传统文法理论基础,运用新的语言学理论,进行了卓有成效的研究,提出了新的结论,成果

斐然，编写出版了蜚声中外的文法论著，弟子读后深受启迪，获益良深。书本采用了先生论著中的一些观点和材料，作为编写总框架。可以说，没有诸前辈、专家、同辈老友的论著作参考，这本书稿是很难问世的。谨在这里，向这些论著的作者，致以衷心谢意。

藏族著名学者、语法界老前辈钦饶威色（མཁྱེན་རབ་འོད་ཀྱི་གསལ་ལོ་）教授，很关心本书的编写工作，先生盛情为本书选定藏文书名，审订了动词形态变化表中的藏文例释，并逐条圈注了动词的类别。我在这里向先生表示由衷的谢忱。

这是一本以介绍传统文法为主要内容的藏文文法读本。本书分上下两册共有四编，其中一、二两编主要简明介绍《三十颂》所论述的藏文文字结构和格助词等虚词的形式和意义；三、四两编主要简明介绍《字性组织法》所论述的藏文字母字性分类、缀联规则和动词语法范畴及其表达的语法意义等。

由于自己的水平有限，因而在观点和材料的取舍、组织、阐述诸方面，定有错漏片面之处，敬希专家、读者有以教正。

胡 书 津

1987年仲夏于西南民族学院

勘 误 表

页	行	误	正	页	行	误	正
3	7	གསལ	གསལ	56	2	འགོད	འགོ
13	14	漏	ཤ	57	13	འགོད	འགོས
13	16	ཀ ཉ	ཀ ཉ	57	18	ཉིད	ཉིད་པ་དེ་ ཉི་མ
18	7	མ	མ	62	13	用	删去
18	19	表示达	表示	65	17	གདོད	གདུང་
24	2	ཐུ	ཐུ	69	11	ཐལ	ཐས
28	1	བ	བར	69	13	决定	决定 ^①
34	5	འཚལ	ཚལ	70	9	ཏུ	ཏུ
39	21	འབྲལ	འབྲས	71	14	ཉུ	ཉུ
42	17	ཟེད	གསལ	71	17	例 ^③	删去
44	16	ཚར	ཚར	74	8	འདོམས་	འདོམ་
46	3	བ་ན་ལྟོ་ འབྲུ་ལི་པ	བ་ལི་ལྟོ་ ལྟོ་ན་པ	74	18	མ	མང
47	4	ཉམ	ཉམ	77	17	嘱	嘱
48	15	愚	遇	79	6	特	持
49	14	有	所	84	16	འབྲལ	འབྲས
51	4	ཞིག	ཞིག	85	2	手	乎
52	9	ལ	ལར	100	6	འབྲལ	འབྲལ
54	7	条	杀	101	7	བར	ལུང་བར
55	12	གཅིག	ལུང་གཅིག	119	6	བརྒྱལ་ས	བརྒྱལ་ས
55	13	བཅུན	བཅན	119	12	ལྷ	ལྷ
				120	15	རང	ནང

页	行	误	正
121	12	འཇུལ་པ	འདོགས་པ
126	16	པཞི	བཞི
131	15	后	༥ 后
134	3	དམས་ས	དམངས
135	17	གསལ	བསལ
147	14	ཞུགས	བཞུགས
148	13	ཐུལ་	ཐུས
152	12	贪	贫
157	10	རད	རྟད
164	1	ལུ་གས	ལུགས
165	10	ཐོལ་	ཐོས
167	7	མང	མང
167	17	བཤད	བཤད
169	12	ལྷིག	ལྷིག
171	5	ཕན	ཕྱན
171	6	ཅ	ཅ
172	18	ཞེད	ཞེད
172	18	མའི	མའི
173	1	ཚགས	ཚགས
176	8	ཉིན	གཉིན
177	6	ཐུགས་	ཐུགས

页	行	误	正
179	7	ནམ	ནམས
179	8	ལྷོལ	ལྷོལ
180	18	ཐགསས	ཐག
181	8	ལུལ	ལུས
184	5	པའི	པའི
185	8	པའི	པའི
200	7	ཐོས	ཐོས
200	12	ལྟར	ལྟར
202	6	ཐུལ	ཐུས
203	10	ལྟ	ལྟར
205	19	བཤད	བཤད
209	9	ཚགས	ཚགས
		མ་ཐའ་	
210	11	ལྟར་པ 边防保 卫者	ལྟ་ཚབ་པ 代表
210	18	ལྟར	ལྟར
211	1	者奏演	演奏者
212	5	词缀	缀词
218	4	བརྗོད	བརྗོད
221	7	ཏའང	ཏའང
226	17	དབ	མག་ཐུན
227	2	འགྲུལ་	འགྲུལ་

目 录

第一编 藏文音节组织结构 ..... (3)

སྐྱུར་བྱ་ཡི་གེའི་རྣམ་གཞག་བཤད་པ།

第一章 字母分类和文字音节组织结构 ..... (3)

མིང་གཞི་དང་། རྗེས་འཇུག་སྔ་ན་འཇུག་བཅས་ཀྱི་སྐོར།

第二编 虚 词 ..... (14)

སྐྱུར་ཚུལ་ཚིག་ལྟར་གྱི་འཇུག་པ་བཤད་པ།

第二章 格助词 རྣམ་དབྱེར་གཏོགས་པའི་ལྟར། ..... (14)

第一节 属格助词 འབྲེལ་སྒྲ། ..... (19)

第二节 具格助词 བྱེད་སྒྲ། ..... (29)

第三节 同类义格助词 ལ་དོན་གྱི་སྒྲ། ..... (42)

第四节 从格助词 འབྲུང་ཁུངས་..... (88)

第三章 不自由虚词 ལྟར་གཞན་དབང་ཅན། ..... (103)

第五节 虚词 རྒྱན་སྐྱུང། ..... (104)

第六节 虚词 ལྷག་བཅས། ..... (113)

第七节 虚词 འབྱེད་ལྷན། ..... (125)

第八节 句末虚词 ལྷགས་ཚིག་..... (131)

第九节 虚词 ཚིག་ལྷན་ཞིང་སྐབས། ..... (134)

第十节 虚词 ཚིག་ལྷན་གིན་སྐབས། ..... (159)

第四章 自由虚词 ལྷན་རང་དབང་ཅན། ..... (162)

第十一节 语气助词 ཞི་ལྷ། ..... (162)

第十二节 虚词 དང་ལྷ། ..... (168)

第十三节 指示代词 དེ་ལྷ། ..... (182)

第十四节 疑问代词 ཅུ་ལྷ། ..... (194)

第十五节 否定词 དགག་ལྷ། ..... (204)

第十六节 指人的名词缀词 བདག་ལྷ། ..... (209)

第五章 标点符号 ཚིག་གད་སྐོབ་ཚུལ། ..... (223)

附录一 藏文文法《三十颂》要旨嘉言宝树篇 ..... (228)

སུམ་ཅུ་པ་ལི་སྟོང་པོ་ལྷན་པ་ལི་དབང་པོ་བཞུགས་སོ།

附录二 藏文文法《三十颂》虚词添接法总表 ..... (233)

སུམ་ཅུ་པ་ལི་ལྷན་འཇུག་ཚུལ་དང་དབེར་བརྗོད་ཀྱི་

རིུ་མིག

第一编 藏文音节组织结构

ཐུང་བྱ་ཡི་གཞི་རྣམ་གཞག་བཤད་པ།

第一章 字母分类和文字音节组织结构

མིང་གཞི་དང་། རྗེས་འཇུག་སྔོན་འཇུག་བཅས་ཀྱི་སྐོར།

藏文音节组织结构口诀

དབྱེས་ཀྱི་བྱ་བ་གསལ་པོ་ཅུ།

བྱེད་པ་ཨི་ཨུ་ཨོ་ཨོ་བཞི།

གསལ་བྱེད་ཀ་སྔོན་གས་སུམ་ཅུ་ཡིན།

ག་ང་ད་ན་བ་མ་ལ།

ར་ལ་ས་རྣམས་རྗེས་འཇུག་བཅུ།

ད་དང་ས་གཉིས་ཡང་འཇུག་ལྟེ།

ད་ནི་ན་ར་ལ་གསུམ་དང་།

ས་ནི་ག་ང་བ་མར་འཕྲོབ།

ག་ད་བ་མ་ལ་སྔོན་འཇུག།

藏文是一种拼音文字，有三十个辅音字母（གསལ་བྱེད་）

ཀ་ ཁ་ ག་ ང་།	ཅ་ ཆ་ ཇ་ ཉ།
ཏ་ ཐ་ ཋ་ ཉ།	ལ་ ཭་ ཮་ ཏ།
ད་ ས་ ཉ་ བ།	མ་ ལ་ ཤ་ ས།
པ་ བ་ བ་ མ།	ཉ་ ཏ།

这三十个字母，分成七组半，每组四个字母，以第一个字母为其组名，如第一组（ཀ་ ཁ་ ག་ ང་）称为“ཀ་རྩེ”，第二组（ཅ་ཆ་ཇ་ཉ་）称为“ཅ་རྩེ”，其余类推。

藏文三十个字母除了各自的读音外，还各有其名称，即在它们所代表的辅音后边加上一个元音a就是它们各自的名称。如ཀ的名称是ka，མ的名称是ma，ས的名称是sa等等。

藏文有四个元音符号（དབྱེད་པའི་བཞི་）：^ˆ（ཀི་གུ）[˘]（ལའ་ས་གུ）[˙]（འགྲིང་བུ）[˚]（ན་རྩོ）。元音符号不能单独出现，^ˆ、[˘]、[˙]写在字母基字的上面，如ཀ^ˆ ཀུ ཀུ[˘]；[˚]挂在字母基字的下面，如ཀ[˚]。没有元音符号的音节，韵母的元音就是a，如ཀུ。

三十个字母依据它们在拼音时所起的作用和在文字结构中的不同地位又分别有基字（མིང་གཞི་）、后加字（རྩེ་སྐོར་འཇུག་）、再后加字（ཡང་འཇུག་）、上加字（མགོ་ཅན་）、下加字（འདོགས་ཅན་）、前加字（སྐོར་འཇུག་）等名称。基字、前加字、上加字、

下加字，表达辅音声母。藏文拼写法中把前加字写在基字的前面，如བཀའ། དཔའ།中的〔བ〕和〔ད〕；上加字写在基字的上面，如སྐ། ལ།中的〔ས〕和〔ལ〕；下加字写在基字的下面，如ག། ལ།中的〔ར〕和〔ལ〕；后加字加在基字的后面表达辅音韵尾。藏文后加字中有一个〔འ〕是为了避免读音混淆而虚设的，并不表示辅音韵尾。再后加字加在后加字的后面，原来也是用来表达复辅音韵尾的成分，由于历史语言演变，今天已经看不出这种作用了。从这个意义上说，现代藏文可以说是一种按历史规范拼写的超方言的拼音文字。藏文中可以作基字、后加字、再后加字、上加字、下加字和前加字的字母都有一定的限制。现分别说明于后：

1. 基字 三十个字母都可以作基字用，但其中有二十个字母是专作基字的，即：ཀ་ ཁ་ ཅ་ ཇ་ ཉ་ ཏ་ ཐ་ ག་ ན་ ལ་ བ་ མ་ ཚ་ ཛ་ ཝ་ ཟ་ འ་ ཡ་ ར་ ལ།

པ་ བ། ཅ་ ཇ་ ཉ་ ཏ་ ཐ་ ག་ ན་ ལ་ བ་ མ་ ཚ་ ཛ་ ཝ་ ཟ་ འ་ ཡ་ ར་ ལ།

2. 后加字 三十个字母中有十个后加字，即〔ག〕、〔ང〕〔ད〕、〔ན〕、〔བ〕、〔མ〕、〔འ〕、〔ར〕、〔ལ〕、〔ས〕。

例：ལུག་ (绵羊) ལྗང་ (农田) ཡོད་ (有) ཉུན་ (听)

རབ་ (好) ལྷན་པོ་ (粗) དམའ་པོ་ (低)

དར་ཆ་ (旗子) ལུང་ (地区) ལས་ཀ་ (工作)

3. 再后加字 后加字字母中的〔ད〕、〔ས〕二字可作再

后加字字母用。

例：ཡོངས་ཚུགས་གསལ་བསྟན་ (全体)   ལྷོ་བས་ཀྱི་གསལ་བསྟན་ (力量)

ཀུན་དུ་*^① (所有)

བསྐྱེད་དུ་* (变了)

བསལ་ལྟ་* (显明)

4. 上加字 作上加字的有三个字母，即〔ར〕、〔ལ〕、

〔ས〕。

(1) 〔ར〕作上加字的〔ར་མགོ།〕有十二个：

ཀ   ཏ   ཙ

ག   ར   ང   ཅ   ཇ

ང   ཉ   ཏ   མ

(2) 〔ལ〕作上加字的〔ལ་མགོ།〕有十个：

མ   ཙ   ཏ   ལ   ལ

མ   ལ   ལ   ལ

ལ

(3) 〔ས〕作上加字的〔ས་མགོ།〕有十一个：

①此书凡在藏文右上角标有*符号的地方，表示现代藏文中没有使用了。

མི   ལྔ   ལྔ   ལྔ *

མི   ལྔ   ལྔ

ལྔ   ལྔ   ལྔ   ལྔ   -

例：ལྔ (石头)   ལྔ་མ་མ (以后)   ལྔ་ལྔ་མ (区域)

ལྔ་གས (铁)   ལྔ་ན (药)   ལྔ་མ (油)

5. 下加字 三十个字母中，有四个下加字，即〔ལ〕

〔ར〕 〔ལ〕 〔ཤ〕。〔ལ〕写作 ལ̣；〔ར〕写作 ར̣；〔ལ〕保持原形；〔ཤ〕写作 ཤ̣。

(1) 〔ལ〕作下加字的 (ལ་བྱ་གས) 有七个：

ལ̣ ལ̣ ལ̣ ལ̣ ལ̣ ལ̣ ལ̣

(2) 〔ར〕作下加字的 (ར་བྱ་གས) 有十四个：

ར̣ ར̣ ར̣ ར̣* ར̣* ར̣* ར̣* ར̣ ར̣

ར̣ ར̣ ར̣ ར̣* ར̣

(3) 〔ཤ〕作下加字的 (ཤ་བྱ་གས) 有六个：

ཤ̣ ཤ̣ ཤ̣ ཤ̣ ཤ̣ ཤ̣

(4) 〔ལ〕作下加字的 (ལ་བྱ་གས) 有十五个：

ཀ་ རི་ ཀྱ་ ལྷ་* ཉ་ ཏ་ ཏྲ་* ལྷ་ ལྷ་ ལྷ་ ལྷ་ ལྷ་
 ལྷ་ ལྷ་ ལྷ་* ལྷ་

例: རྒྱུ་ལྷ་གས་ (方针) ལྷོན་ (总共) ལྷ་ལྷ་རྒྱུ་ལྷ་ (阶级)

ལྷོན་དབང་ (政权) ལྷ་བས་ལྷོན་ (伟大) ལྷོན་བ་ (学)

ལྷོ་མ་ (帽子) ལྷོ་ (盐)

6. 叠 字

(1) [ར] 作上加字, 同时 [ལ] 作下加字的 (ར་ལགོ་ལ་
 བྱ་གས་ཅན་) 共有三个: ལྷོ་ ལྷོ་ ལྷོ་*

(2) [ས] 作上加字, 同时 [ལ] 作下加字的 (ས་ལགོ་ལ་
 བྱ་གས་ཅན་) 共有五个: ལྷོ་ ལྷོ་ ལྷོ་ ལྷོ་ ལྷོ་

(3) [ས] 作上加字, 同时 [ར] 作下加字的 (ས་ལགོ་ར་
 བྱ་གས་ཅན་) 共有六个: ལྷོ་ ལྷོ་ ལྷོ་* ལྷོ་ ལྷོ་ ལྷོ་

例: ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ (国家) ལྷོ་ལྷོ་ན་ (条件) ལྷོ་ལྷོ་བ་ (练习)

ལྷོ་ན་ལྷོ་བ་ (生产) ལྷོ་ལྷོ་ག་ (准备) ལྷོ་ལྷོ་བ་ (连结)

7. 前加字 有五个前加字: [ག], [ད], [བ],
 [མ], [ལ]

(一)

(1) [𑍇] 作前加字的有十一个 (𑍇'ᳵ᳚᳛'ᳶ᳚'᳚ᳵ'᳚᳚᳚')

𑍇 𑍇'ᳵ᳚᳛'ᳶ᳚'᳚ᳵ'᳚᳚᳚')

𑍇᳚᳚᳚ 𑍇᳚᳚᳚ 𑍇᳚᳚᳚ 𑍇᳚᳚᳚ 𑍇᳚᳚᳚

𑍇᳚᳚᳚ 𑍇᳚᳚᳚ 𑍇᳚᳚᳚

𑍇᳚᳚᳚ 𑍇᳚᳚᳚ 𑍇᳚᳚᳚

(2) [𑍈] 作前加字的有六个 (𑍈'ᳵ᳚᳛'ᳶ᳚'᳚ᳵ'᳚᳚᳚')

𑍈 𑍈'ᳵ᳚᳛'ᳶ᳚'᳚ᳵ'᳚᳚᳚')

𑍈᳚᳚᳚ 𑍈᳚᳚᳚

𑍈᳚᳚᳚ 𑍈᳚᳚᳚

𑍈᳚᳚᳚

𑍈᳚᳚᳚

(3) [𑍉] 作前加字的有十个 (𑍉'ᳵ᳚᳛'ᳶ᳚'᳚ᳵ'᳚᳚᳚')

𑍉 𑍉'ᳵ᳚᳛'ᳶ᳚'᳚ᳵ'᳚᳚᳚')

𑍉᳚᳚᳚ 𑍉᳚᳚᳚ 𑍉᳚᳚᳚ 𑍉᳚᳚᳚ 𑍉᳚᳚᳚ 𑍉᳚᳚᳚

𑍉᳚᳚᳚ 𑍉᳚᳚᳚ 𑍉᳚᳚᳚ 𑍉᳚᳚᳚

(4) [𑍊] 作前加字的有十一个 (𑍊'ᳵ᳚᳛'ᳶ᳚'᳚ᳵ'᳚᳚᳚')